

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno rigorozanta/rigorozantky:	Ondřej Mikule
Téma práce:	Znárodnění a konfiskace v letech 1945 – 1948
Rozsah práce:	117 stran textu
Datum odevzdání práce:	9.12.2020

1. Aktuálnost (novost) tématu

Znárodnění a konfiskace je téma, které bylo zpracováno zejména pro období 1948 – 1989, resp. zásahy do vlastnického práva byly odbornou obcí řešeny také v souvislosti s arizacemi anebo s pozemkovými reformami. Pro období tzv. 3. Československé republiky bývá uvedená problematika řešena především v souvislosti s dekrety prezidenta republiky. Nejde tedy o téma zcela nové. Na druhou stranu je třeba říci, že práce má nejen přehledový charakter, ale zabývá se materií rovněž ve vztahu ke koncepci poválečného hospodářského systému a obsahuje rovněž z primárních pramenů vycházející subkapitolu ohledně Spojených sedlecko-vildštejnských kaolinových a hlinných závodů, národního podniku, což naplňuje element novosti. Téma je bezpochyby aktuální, což reflektuje právní život včetně aplikační praxe. Zmínit lze např. před nedávnou dobou ve veřejných médiích avizované kroky Nadace knížete z Lichtensteina.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Téma zasahuje do problematiky majetkového práva, ale rovněž do dalších otázek právní úpravy poloviny 20. století, kterou je třeba konceptualizovat a vnímat ji koherentně s předchozí evolucí právního řádu a právněfilozofických koncepcí v českých zemích i s rámcem (politickým, hospodářským, mezinárodním apod.), v rámci kterého v dílmoové práci analyzovaná právní úprava vznikla. Což student učinil. Možná by mohla být ještě více v textu rozvedena dobová teorie vlastnického práva. Jinak vzhledem ke zpracování matérie konfiskace a znárodnění v období tzv. třetí Československé republiky v tomto ohledu autor navázal na předchozí literaturu a její teoretické závěry, měl tedy z čeho vycházet, což práci zčásti usnadnilo. Velmi dobře student pracoval s právními předpisy i parlamentními stenografickými protokoly. U vstupních údajů lze zmínit ještě některé další publikace ohledně tématu, např. Z. Nešpor. Znárodnění dolů a průmyslu. Kniha první. Proces znárodnovací, 1948 nebo téhož Nové předpisy o národní správě, 1948, O.E.Berger. Velké dílo. Hospodářsko-politický profil československého znárodnění, 1946, Palečková Drahomíra. Konfiskace nepřátelského majetku podle dekretu presidenta republiky ze dne 28. října 1945, č. 108, 1946. Zmínit a pracovat by bylo možné i s kvalifikačními pracemi dotýkajícími se dílčích aspektů matérie, např. T. Blažková o Lex Schwarzenberg nebo s encyklopediemi, např. s příslušnými hesly Konfiskace a Vlastnictví v Encyklopedii českých právních dějin. Dekretům prezidenta republiky se věnují rovněž některé tituly zahraničních autorů. U tématu by bylo možné provést rovněž stručnou komparaci s regulací a reáliemi aplikační praxe některého zahraničního státu. Je ovšem zcela v gesci autora a v jeho autorské licenci, jaký přístup zpracování bude zvolen, zvláště vzhledem k rozsahu práce. Co se týče metod, kol. Mikule explicitně neuvádí, jaké metodody použil. Nicméně při četbě textu je zřejmé, že byla použita deskriptivní a kritická analýza i metody logické (zejm. induktivní).

3. Formální a systematické členění práce

Práce se formálně i systematicky člení na úvod (s. 1 – 2), následovaný vlastním textem práce. Ten se dělí na Obecnou část (s. 3 – 107) zahrnující jednak terminologickou subkapitolu a dále pasáže týkající se zkušeností z doby první republiky, koncepce budoucího hospodářského uspořádání vytvořených domácím i zahraničním odbojem, Košického vládního programu jako politického a programového rámce pro následující normotvorbu a také nejdůležitějších tematických majetkoprávních institutů. Tzn. týkající se národní správy, konfiskací, znárodnění, boji o konfiskáty, revizi první pozemkové reformy, zákona č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou a konečně i legislativy z roku 1948, konkrétně druhé pozemkové reformy a dalšímu znárodnění, inkusive příslušných ustanovení Ústavy 9. května 1948. V rámci subkapitol by mohly být považovány za nadbytečné obě stručné subkapitoly nazvané Legislativa, totiž Legislativa z let 1946 – 1947 (s. 87) a legislativa z roku 1948 (s. 96 – 97), které jen uvádějí subkapitoly následující a spíše prezentují společensko-politický rámec této legislativy. Následuje případová studie ze západních Čech, konkrétně Sedlecka a Vildštejska (s. 108 – 114). Obě části jsou tedy nepoměrné, s tím, že případová studie je dostatečná, když především popisuje vznik a organizaci i velikost majetku nového národního podniku – Spojených sedlecko-vildštejských kaolinových a hlinitých závodů, národního podniku, začlenění znárodněného a konfiskovaného vlastnictví do něj s upozorněním na jednotlivé výměry ad. akty začleňující jednotlivé obchodní závody do tohoto národního podniku. Práce je zakončena závěrem (s. 115 – 117).

4. Vyjádření k práci

Posuzovaná diplomová práce se věnuje zajímavé materii právních institutů ingerujících do vlastnického práva, totiž znárodnění a konfiskace v období tzv. třetí Československé republiky a všímá si kontinuitních aspektů, na něž mohlo navázat období po 25. únoru 1948. Autor sám zdůrazňuje aspekt zásahu do vlastnického práva jako skutečnost, jež jej k sepsání oponované práce podnítila (s. 1). Kol. Mikule prokázal osobní zaujetí tématem i postoj k němu, což na několika místech zřetelně prezentuje (s. 1, s. 95 – 96, s. 116). Spíše naznačen, přesto však patrný (s. 27, 85, 89 – 90, 95 – 96) je i akcent na vliv mimoprávních faktorů na podobu uvedených předpisů. Vzhledem k již existujícímu zpracování mohla práce více uplatnit metodu např. analytickou anebo komparativní, případně posílit analýzu aplikační praxe anebo rozšířit zdroje rovněž o další či o zahraniční provenienci. Práce je čtivá, systematická a přehledná, rozsahově přiměřená. Vyzdvihnout lze pasáž případové studie v diplomové práci Znárodnění a konfiskace v letech 1945 - 1948, která by se mohla stát východiskem pro hlubší rozpracování realizace konfiskace a znárodnění, případně posloužit, společně s dalšími lokálními sondami a jejich statistickým zpracováním ke konceptualizaci a možnosti dosažení induktivních závěrů.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíle práce nejsou přímo v oponované práci popsány. Z úvodu lze soudit, že jím má být „ <i>napomoci vytvoření komplexnějšího obrazu změn ve vlastnické struktuře v Československu v období po roce 1945</i> “ (s. 2). V závěru je uvedeno, že „ <i>Jedním z cílů této práce bylo pokusit se poukázat na to, že tento závěr nemá historickou oporu.</i> “ (s. 115), tj. tvrzení, že znárodnění a konfiskace jsou výsledkem až nástupu
--------------------	---

	komunistického režimu. A dále aby text „ <i>napomohl otevřít diskusi o období třetí republiky</i> “ (s. 116) a „ <i>by práce alespoň částečně přispěla k poznání procesu přijetí znárodnovacích a konfiskačních právních předpisů a jejich aplikace</i> “ (s. 117). Tyto cíle byly splněny.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Samostatností zpracování práce lze rozumět autochtonní charakter práce jako výsledek tvorby autora. Tento aspekt může sledovat vedoucí práce. Též podle výsledku na práci použitého automatického systému lze soudit, že práce byla zpracována samostatně.
Logická stavba práce	Stavba práce je logická, pochopitelná, je přiměřená očekávaným nárokům na srozumitelné a vhodné uchopení a zpracování tématu diplomové práce.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Autor pracoval přiměřeně s použitými zdroji, a to s primárními publikovanými i nepublikovanými prameny, právními předpisy, s literaturou i dalšími zdroji. Upozornit lze na některé další tituly literatury (viz výše), možné by bylo rovněž, zejména ve vztahu k dekretům, použít literaturu zahraniční. Citace jsou odpovídající požadavkům na kvalifikační práci tohoto typu. Na s. 96 by bylo možné ze stenoprotokolů více upřednostnit použití přímé citace před nepřímou.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Hloubka provedené analýzy odpovídá typu diplomové práce.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Text práce má přiměřenou úpravu.
Jazyková a stylistická úroveň	Posuzovaná práce je jazykově a stylisticky pěkná, odpovídá požadavkům kladeným na diplomovou práci.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Úkolem oponenta je rovněž vznést jisté připomínky a doplnění k textu oponované práce. Tyto však nikterak nesnižují svrchu sdělenou kvalitu práce, mají povahu možných úvah a upozornění na možné alternativní pohledy. Jistá upozornění byla zmíněna již v předešlé části posudku. Doporučit by bylo možné z hlediska systematického a obsahového uvést v úvodu práce taxativně cíle práce, aby pak bylo možné v závěru jednoduše porovnat jejich dosažení s hypotézami. Obdobně bývá obvyklým v úvodu kvalifikační práce pojmenovat uplatnění metody a provést alespoň stručný rozbor hlavních použitých zdrojů.

U některých tvrzení v textu by bylo možné provést diskurz různých pohledů. Např. je otázkou, zda lze období první Československé republiky bez další specifikace charakterizovat jako levicové prostředí (s. 1). Bezpochyby levice a levicové pohledy byly výrazně reflektovány v politické rovině v prvních poválečných letech, kdy se hovořilo o socializaci, ovšem agrárníky jako dominující politickou sílu nejen, co do výsledků, ale rovněž z hlediska skutečného vlivu (již v době vlády tzv. Panské koalice, ale zvláště pak ve 30. letech 20. století) nelze bez dalšího považovat za levicovou stranu. Dále je vhodné akcentovat rozdíl mezi proklamacemi a realitou,

mezi prostředím různých společenských sfér a sociálních kruhů včetně mentalit elit i proměny pohledů veřejného mínění, i vzít v úvahu právní aspekty. Chronologie období první republiky v tomto předestírá obraz různorodý. V potaz je třeba brát vždy praktický život, podobu (většinově s monarchií kontinuálního) právního řádu a zvláště též dopady aplikační praxe. Oproti hledisku stranicko-politického systému lze spíše zdůraznit, že se z ČSR do Mnichova přes řadu negativ nestal autoritářský či totalitní režim, na rozdíl od většiny sousedních států.

U vymezení vlastnictví, kdy se práce odvolává na R. Scrutona, by bylo možné např. z právněfilozofického hlediska zmínit ještě význam vlastnictví též z pohledu Locka jako jeden z základních institutů, které přispěly k uzavření společenské smlouvy. Práce se soustředí na nejdůležitější ingerence státu do vlastnického práva v předmětném období, bylo by možné rovněž zmínit, že zásahy byly i další, např. do dílčích práv vlastníků jako bylo *ius disponendi* (kupříkladu existence vázaných účtů a vázaného devizového hospodářství), změny v ochraně vlastnického práva, kdy k pasážím z Ústavy 9. května by bylo možné přidat ještě jednu z prvních povinností občana, totiž dle § 30 odst. 2 Ústavy 9. května udržovat a zvelebovat a chránit před zkrácením znárodněného majetku. Tento přístup privilegující národní (znárodněný i konfiskovaný) majetek se ostatně promítl již dříve do některých zákonů (např. do zákona č. 165/1946 Sb.). U některých závěrů by bylo možné se ještě výrazněji opřít o konkrétní právní úpravu. Např. na s. 108 mohl být přímo uveden paragraf dekretu, který vedl ke znárodnění sedleckých a valdštejnských kaolinových závodů.

Některé aspekty by bylo možné rozebrat v textu zevrubněji. Např. na s. 94 by bylo možné přesněji rozpracovat preferované skupiny příjemců půdy z revize pozemkové reformy dle § 8 odst. 1 zákona č. 142/1947 Sb. a rovněž výjimky z revize dle § 16 téhož zákona a upozornit na stanovení orgánů příslušných k provádění revize na základě předcházejícího vývoje příslušných orgánů k pozemkové reformě. Konečně práce je jazykově i stylisticky velmi pěkná, překlepů je vzhledem k rozsahu práce skutečně minimum. Např. na s. 90 je překlep na s. 90 „...mezi 15. a 17. Březnem...“ a na s. 94 „...nedisponovali soběstačným hospodářství...“.

Jak již bylo svrchu psáno, nejde u uvedených připomínek o výtky, nýbrž o upozornění na možná doplnění či alternativní pohledy, kdy samozřejmě mj. zde je třeba brát v potaz povahu kvalifikační práce a přiměřenost rozsahu diplomové práce, kdy je záležitostí autora, aby rozhodl, na co se při zpracování soustředit z hlediska věcné správnosti, tématické úplnosti a rozsahové přiměřenosti. Kol. Mikule se této úlohy zhostil zdařile.

Otázky:

1. Právní povaha národních podniků jako výsledku majetkoprávních změn v letech 1945 - 1948.

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	Doporučuji práci k obhajobě.
---	------------------------------

V Praze dne 07.04.2021.

Doc. JUDr. Jiří Šouša, Ph.D.
oponent/oponentka